

TRƯỜNG ĐẠI HỌC VĂN HÓA HÀ NỘI
KHOA VĂN HÓA DÂN TỘC THIỂU SỐ

**QUAN HỆ HÔN NHÂN CỦA NGƯỜI H'MÔNG Ở MƯỜNG LẠN
(SÓP CỘP, SƠN LA) VỚI NGƯỜI H'MÔNG Ở MƯỜNG XÙM
(MƯỜNG ÉT, CHDCND LÀO)**

Khóa luận tốt nghiệp cử nhân văn hóa
Ngành: Văn hóa dân tộc thiểu số

Sinh viên thực hiện: GIÀNG BÁ TỬA

Giảng viên hướng dẫn: PGS.TS. TRẦN BÌNH

HÀ NỘI - 2010

LỜI CẢM ƠN

Em xin chân thành bày tỏ lòng cảm ơn quý Thầy, Cô giáo khoa Văn hóa Dân tộc thiểu, Trường Đại học Văn hóa Hà Nội đã tạo điều kiện thuận lợi, giúp đỡ để em hoàn thành khóa luận. Đặc biệt, là thầy giáo PGS.TS. Trần Bình, người trực tiếp hướng dẫn và chỉ bảo em trong quá trình thực hiện khóa luận.

Nhân đây, em xin được bày tỏ lòng cảm ơn tới các cô, bác, lãnh đạo xã Mường Lạn và các bà con người Hmông bản Pá Kạch đã tận tình giúp đỡ em trong quá trình thu thập tư liệu cho khóa luận.

Do nhiều hạn chế, chắc chắn khóa luận không thể tránh khỏi những thiếu sót, em mong nhận được nhiều ý kiến đóng góp bổ ích, quý báu.

Em xin chân thành cảm ơn!

Hà Nội, ngày 20 tháng 05 năm 2010

Giàng Bả Túa

MỤC LỤC

MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài.....	4
2. Mục đích nghiên cứu.....	5
3. Đối tượng và địa bàn nghiên cứu.....	5
4. Phương pháp nghiên cứu.....	5
5. Đóng góp của khóa luận.....	6
6. Nội dung và bố cục của khóa luận.....	6
Chương 1: KHÁI QUÁT VỀ NGƯỜI HMÔNG Ở MƯỜNG LẠN VÀ MƯỜNG XÙM (CHDCND LÀO)	
1.1. Đặc điểm tự nhiên ở Mường Lạn và Mường Xùm.....	7
1.2. Đặc điểm văn hóa, xã hội của người Hmông ở Mường Lạn và Mường Xùm.....	12
Chương 2: KẾT HÔN QUA BIÊN GIỚI CỦA NGƯỜI HMÔNG Ở MƯỜNG LẠN VỚI NGƯỜI HMÔNG Ở MƯỜNG XÙM	
2.1. Quan niệm truyền thống về lựa chọn vợ, chồng.....	31
2.2. Hiện trạng kết hôn người Hmông Mường Lạn với người Hmông Mường Xùm (Lào).....	43
2.3. Nghi thức cưới xin qua biên giới.....	47
2.4. Thủ tục hành chính sau hôn nhân.....	53
Chương 3: ẢNH HƯỞNG CỦA HÔN NHÂN QUA BIÊN GIỚI CỦA NGƯỜI HMÔNG Ở MƯỜNG LẠN TỚI AN NINH VÙNG BIÊN	
3.1. Các chính sách của Nhà Nước về hôn nhân có yếu tố nước ngoài.....	61
3.2. Việc thực hiện cưới xin theo quy chế biên giới quốc gia.....	62
3.3. Những tác động tiêu cực của kết hôn qua biên giới tới an ninh vùng biên.....	64
3.4. Một số khuyến nghị ban đầu.....	66
KẾT LUẬN.....	68
TÀI LIỆU THAM KHẢO.....	69
PHỤ LỤC.....	71

MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

Hôn nhân của người Hmông là một thành tố trong tổng thể nền văn hóa truyền thống vốn có từ lâu đời. Thực tế cho thấy, dù sinh sống ở đâu, người Hmông vẫn luôn cố kết cộng đồng rất chặt chẽ và luôn bảo tồn được văn hóa truyền thống của họ. Trong hôn nhân, người Hmông ở bất cứ vùng miền nào trên khắp thế giới đều có cùng ý niệm có tính nguyên tắc mà họ gọi là *peb hmoob*, nội hôn tộc người và ngoại hôn dòng họ. Thực tiễn cho thấy, người Hmông ở khắp nơi đều giữ quan hệ mật thiết với nhau, kể cả trong hôn nhân. Điều đó càng mãnh liệt, rõ ràng đối với cộng đồng người Hmông ở Đông - Nam Á, nhất là ở Việt Nam và Lào.

Từ xa xưa, người Hmông vùng biên giới Việt – Lào, đặc biệt là ở Mường Lạn, huyện Sốp Cộp và khu vực Mường Xùm (Mường Ét, CHDCND Lào), kết hôn qua biên giới là bình thường đối với họ. Việc kết hôn với người Hmông ở CHDCND Lào của người Hmông vùng biên giới Sốp Cộp đã tạo điều kiện đẩy mạnh tình hữu nghị Việt – Lào, đẩy mạnh giao lưu, hỗ trợ phát triển kinh tế - xã hội vùng biên của cả hai bên. Song nó cũng đã và đang mang lại nhiều khó khăn cho việc quản lý, giữ gìn an ninh vùng biên của cả Việt Nam và Lào. Đây là một thực tế cần có những giải pháp thiết thực để thực hiện. Muốn có các giải pháp hữu hiệu, sát thực tế, cần phải tìm hiểu, nghiên cứu kỹ lưỡng. Điều này đến nay chưa được quan tâm đúng mức, nhất là đối với các cơ quan nghiên cứu, cơ quan quản lý vấn đề dân tộc và văn hóa các tộc người. Bởi vậy, nghiên cứu, tìm hiểu kết hôn qua biên giới của người Hmông ở vùng biên giới Sốp Cộp và xã Mường Lạn là cần thiết hiện nay.

Với lý do trên, em mạnh dạn chọn đề tài *Quan hệ hôn nhân của người Hmông ở Mường Lạn (Sốp Cộp, Sơn La) với người Hmông ở Mường Xùm (Mường Ét, CHDCND Lào)* làm khóa luận tốt nghiệp của mình. Hy vọng

khóa luận này sẽ có nhiều đóng góp hữu ích cho khoa học và thực tiễn ở vùng biên giới Sơn La.

2. Mục đích nghiên cứu

- Tìm hiểu về tập quán kết hôn và kết hôn qua biên giới của người Hmông ở Mường Lạn (Sốp Cộp).

- Bước đầu tìm kiếm giải pháp phát huy những ảnh hưởng tích cực, hạn chế các tác động tiêu cực của việc kết hôn qua biên giới của người Hmông ở Mường Lạn nói chung và ở vùng biên giới Sơn La nói riêng.

3. Đối tượng và địa bàn nghiên cứu

- Đối tượng nghiên cứu của khóa luận là văn hóa người Hmông, trong đó đi sâu nghiên cứu tập quán hôn nhân của họ.

- Đối tượng cụ thể của khóa luận là tình trạng kết hôn của người Hmông ở Mường Lạn với người Hmông ở khu vực Mường Xùm (Mường Ét, CHDCND Lào).

- Địa bàn nghiên cứu: xã Mường Lạn (Sốp Cộp, Sơn La) và Mường Xùm (Mường Ét, CHDCND Lào).

4. Phương pháp nghiên cứu

- Dân tộc học điền dã: là phương pháp nghiên cứu chủ đạo trong quá trình thực hiện khóa luận. Thông qua các đợt khảo sát ở Mường Lạn, và Sốp Cộp để thu thập tư liệu thực địa. Các kỹ thuật chủ yếu được áp dụng trong các đợt nghiên cứu thực địa bao gồm:

Phỏng vấn và phỏng vấn sâu người dân ở cộng đồng. Các đối tượng được chọn để phỏng vấn gồm: các cán bộ ban, ngành, đoàn thể...ở địa phương, hội đồng già làng, trưởng xóm, các chủ hộ thuộc diện khá giả, trung bình và đói nghèo, những người làm công tác khuyến nông, những người làm công tác Văn hóa - thông tin... Đặc biệt là các cán bộ biên phòng, chỉ huy đồn

biên phòng đang thực thi nhiệm vụ quản lý địa bàn Mường Lạn; Quan sát chụp ảnh, ghi chép, ghi âm...là các kỹ thuật cũng được áp dụng ở địa bàn điền dã. Các tài liệu thu thập được sẽ được phân loại, thống kê, phân tích, so sánh...trước khi sử dụng để biên soạn khóa luận.

* Nghiên cứu thư tịch, các công trình đã được công bố (sách báo, kết quả các dự án, các báo cáo tổng kết ...) ở trung ương và địa phương, để thu thập tài liệu bổ sung, hỗ trợ cho nguồn tài liệu thực địa.

5. Đóng góp của khóa luận

- a. Bổ sung tư liệu nghiên cứu về hôn nhân, gia đình của người Hmông ở vùng biên giới Sơn La nói riêng và người Hmông ở Việt Nam nói chung.
- b. Những kết quả nghiên cứu của khóa luận có thể sẽ là tài liệu tham khảo hữu ích cho biên phòng, các cơ quan quản lý hành chính vùng biên giới, các cơ quan quản lý văn hóa và các cơ quan quản lý dân tộc ở các cấp.

6. Nội dung và bố cục của khóa luận

Ngoài phần *Mở đầu*, *Kết luận*, *Phụ lục*, nội dung chính của khóa luận được chia thành ba chương chính:

Chương 1: *Khái quát về người Hmông ở Mường Lạn và ở Mường Xím (CHDCND Lào)*

Chương 2: *Kết hôn qua biên giới của người Hmông ở Mường Lạn với người Hmông ở Mường Xím*

Chương 3: *Ảnh hưởng của hôn nhân qua biên giới của người Hmông ở Mường Lạn tới an ninh vùng biên*

DANH MỤC TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Báo cáo quy hoạch tổng thể phát triển kinh tế - Xã hội – An ninh - Quốc phòng huyện Sốp Cộp, tỉnh Sơn La, giai đoạn 2006 – 2020
2. Đỗ Thuý Bình, (1991), *Thực trạng hôn nhân ở các dân tộc miền núi phía Bắc*, Tạp chí Dân tộc học, số 02/1991.
3. Trần Bình, (2007), *Văn hoá các dân tộc thiểu số vùng Tây Bắc*, trường Đại học Văn hoá Hà Nội.
4. Trần Bình, *Số con trong các gia đình dân tộc ít người*, Tạp chí Dân số và phát triển, UBDS/GĐ - Trẻ em, số 02/2000.
5. Trần Bình, *Nhận thức và hành vi chăm sóc sức khoẻ sinh sản của phụ nữ các dân tộc ở Yên Bái*, Tạp chí Khoa học về phụ nữ, số 04/2005.
6. Chủ nghĩa Mác – Lênin với vấn đề hôn nhân và gia đình, (1987), Nxb Phụ Nữ, Hà Nội.
7. Trần Thuý Dương, *Dân số, phân bố dân cư và kế hoạch hoá gia đình huyện Bắc Hà*, Tạp chí Dân tộc học, số 01/1997.
8. Luật Hôn nhân và Gia đình, (2000), Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội.
9. Vương Duy Quang. *Văn hóa tâm linh của người Hmông ở Việt Nam truyền thống và hiện tại*, NXB. Văn hóa - Thông tin & Viện Văn hóa, Hà Nội, 2005.
10. Đỗ Ngọc Tấn, Đặng Thị Hoa, Nguyễn Thị Thanh, (2004), *Hôn nhân và gia đình các dân tộc Hmông, Dao ở hai tỉnh Lai Châu và Cao Bằng*, Nxb Văn hoá Dân tộc, Hà Nội.
11. Hồng Thao, (1997), *Âm nhạc dân tộc Hmông*, Nxb Văn hoá Dân tộc, Hà Nội.

12. Tỉnh uỷ Sơn La, (2007), *Báo cáo tình hình, kết quả phát triển kinh tế - xã hội, củng cố quốc phòng, an ninh và xây dựng hệ thống chính trị ở vùng dân tộc Hmông tỉnh Sơn La.*
13. Trung tâm Dân số/Kế hoạch hoá gia đình huyện Mộc Châu, *Báo cáo Dân số/Kế hoạch hoá gia đình quý 04 năm 2009 và tháng 01 – 02/2020.*
14. Trần Hữu Sơn, (1996), Văn hoá Hmông, Nxb Văn hoá Dân tộc, Hà Nội.
15. Sở Y tế tỉnh Sơn La, *Báo cáo sơ bộ kết quả điều tra, khảo sát mô hình tảo hôn và hôn nhân cận huyết năm 2009*
16. Doãn Thanh, (1967), Dân ca Mông, Nxb Văn học, Hà Nội.
17. Thống kê dân số, Công an huyện Sốp Cộp, (2009), *Danh sách người Việt Nam kết hôn với người Lao, hiện đang cư trú tại Việt Nam và Lào.*
18. Cư Hoà Vân, Hoàng Nam, (1994), *Dân tộc Hmông ở Việt Nam*, Nxb Văn hoá Dân tộc, Hà Nội.
19. Viện Dân tộc học, (1978), *Các dân tộc ít người ở Việt Nam (Các tỉnh phía Bắc)*, Nxb Khoa học xã hội, Hà Nội.